МИНИСТЕРСТВО НА ФИНАНСИТЕ

ДЕЛОВОДСТВО

Вх. № 61-00-29
Дата 28.03.2025

Телефон за справки: 9859 2684

МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО
1040 София, ул. „Славянска" № 1;
тел. 02/9237 525
www.justice.government.bg
Рег. № 66-00-78/28-03-2025

ИСТЪРА НА ПРАВОСЪДИЕТО
г-н Георги Георгиев

РЕГИСТРАЦИОНЕН ИНДЕКС 05-122-14
ДАТА 28.03.2025

ДО
МИНИСТЪРА НА ФИНАНСИТЕ
Г-жа ТЕМЕНУЖКА ПЕТКОВА

Копие до:
Председателя и Управителния съвет
на Националното бюро за правна помощ

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

От
СОФИЙСКИ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ, представляван от Председателя на САК адв. Жана Кисьова, с адрес: София, бул. Тодор Александров №137, етаж 3, ел.поща: chairman@sak-sas.bg

Относно: Необходими реформи и готовност за ефективни протестни действия във връзка с ниското заплащане на адвокатския труд в системата на правната помощ и липсата на държавна политика за подобряване достъпа до съд

УВАЖАЕМИ Г-Н МИНИСТЪР,
УВАЖАЕМА Г-ЖО МИНИСТЪР,
Уважаеми членове на Управителния съвет на НБПП,

Като председател на Софийската адвокатска колегия, в която членуват над 6200 адвокати, се обръщам към Вас с искания за спешна среща по следните въпроси, които затрудняват достъпа до съд на българските граждани и застрашават съществуването на системата за правна помощ:

1. **Има ли българското правителство и в частност Министерството на правосъдието разработена и координирана с българската адвокатура програма за реформи в правната помощ, които да улеснят достъпа до съд на българските граждани и да подобрят условията за работа на адвокатите при предоставяне на правна помощ?**

Министърът на правосъдието е натоварен със задачата да разработва и провежда държавната политика в областта на правната помощ, а към настоящия момент такава политика не се провежда. Предоставянето на правна помощ е обвързано с тромави процедури, които затрудняват гражданите. Системата на правната помощ не допуска самоучастие и частично финансиране на правни разноски, нито възстановяване на разходи за правна помощ, направени в спешни и неотложни случаи. Не на последно място възможностите, които правната помощ предоставя не се промотират сред гражданите и не са популярни.

2. **Имат ли българското правителство, Министерството на правосъдието и Министерство на финансите, намерение да обезпечат финансово правната помощ, по начин, който да гарантира участието на адвокатурата като равностоен партньор в тази система?**

Правната помощ е единствената предоставяна от държавата услуга чрез външни изпълнители, каквито са адвокатите, в които цените на услугите все още се налагат едностранно от Държавата и не подлежат на договаряне с адвокатите или техни представителни организации. Съгласно действащата нормативна основа на правната помощ, взаимодействието между държавните органи – МС, МП, НБПП и адвокатските колегии при определяне на нивата на заплащане на адвокатския труд, остава илюзорно и заявено само на хартия.

Съветът на адвокатурите и правните общества в Европа в своите Препоръки за правната помощ от 31.03.2023г.[1] подчерта изрично необходимостта цените, заплащани за правна помощ на адвокатите, да се приближават до пазарните такива, както и необходимостта лицата, предоставящи правна помощ, адвокатските колегии и техните управителни тела, да участват в процедура по консултиране на бюджета на правната помощ, да правят предложения по този бюджет. Такива примери могат да се видят в повечето европейски държави – в Норвегия например адвокатската асоциация и норвежкото Министерство на правосъдието сключват формално споразумение, което позволява на адвокатурата да влияе съществено върху основните елементи на бюджета на правната помощ.

Съгласно чл.7 от „Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство..." държавите членки са длъжни да

---

1 https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/ACCESS_TO_JUSTICE/ATJ_Guides_recommendations/EN_ATJ_20230331_CCBE-Recommendations-on-legal-aid.pdf

вземат необходимите мерки, **включително по отношение на финансирането**, за да гарантират, че съществува ефективна и с адекватно качество система за правна помощ.

Българската държава обаче не осигурява необходимото финансиране на системата за правна помощ, което да обезпечи адекватно качество на правното обслужване и независимостта на адвокатите. Бюджетът на Националното бюро за правна помощ за 2022г. възлиза на 10 193 600 лева (според данни последния отчетен доклад, публикуван от медиите през февруари 2023г.), докато разходите по бюджета на съдебната власт за същия период - 2022г. възлизат на 978 729 000 лева. Средствата, разходвани за правна помощ следователно представляват малко повече от 1% от разходната част на бюджета на съдебната система. За сравнение в Англия и Уелс за периода 2012-2013г. годишният разход е бил 2 489 000 000 евро, в Германия 533 000 000 евро, в Холандия 484 700 000 евро, във Франция 351 000 000 евро, в Белгия 76 600 000 евро, във Финландия 67 700 000 евро.

3. Имат ли Министерство на правосъдието и Националното бюро за правна помощ програма за осигуряване на допълнителна квалификация на адвокатите в специалните материи по Закона за закрила на детето, Закона за здравето, Закона за защита от домашното насилие и Закона за убежището и бежанците, и привличане на повече адвокати към посочените области на квалификация и правна защита?

Съгласно чл.7, параграф 2 от цитираната по-горе Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство, държавите членки трябва да гарантират, че зачитайки независимостта на юридическата професия и ролята на лицата, отговорни за обучението на адвокати, ще предприемат подходящи мерки, за да насърчават осигуряването на подходящо обучение за адвокатите, които предоставят услуги за правна помощ.

Нито Министерство на правосъдието, нито НБПП са взели такива подходящи мерки. За обучения на адвокати, предоставящи правна помощ и особено адвокатите, работещи с уязвими групи в производствата по посочените специални закони, не се осигуряват никакви средства, не се сред адвокатите и не се провеждат обучения. Тази пълна незаинтересованост от страна на държавните органи, компетентни в сферата на правната помощ, съчетана с изключително ниските възнаграждения по НЗПП, водят до липса на достатъчно квалифицирани адвокати, които да предоставят правна помощ. В материята на Закона за защита от домашното насилие вписване в нарочния списък на квалифицираните адвокати по ЗЗДН при САК са заявили едва 26 адвокати. В материята на Закона за убежището и бежанците адвокатите, за които сме уведомени, че преминали успешно специализирано обучение при НБПП са едва 17.

Както знаете като част от новия Пакт за миграция и сигурност, реформираният Регламент относно процедурата за предоставяне на убежище не само рационализира процедурните механизми, но и определя стандарти за правата и задълженията на лицата, търсещи убежище, например:

- **процесуални гаранции за защита на правата на кандидатите**, наред с другото, като им се предоставя подходяща и навременна информация, която им

дава възможност да бъдат изслушани на индивидуално интервю и да имат достъп до устен превод;

- правото на безплатни правни консултации за всички кандидати по време на административната процедура, както и на **безплатна правна помощ и представителство по време на процедурата по обжалване;**
- **по-голямо внимание към уязвимите лица** със специални процедурни нужди, например непридружените ненавършили пълнолетие лица.

Същевременно МП и НБПП са ограничили възможностите за защита на тези лица съществено и адвокатите, с които проведохме срещи в Националното бюро за правна помощ поставят важни въпроси относно това: ще осигури ли Държавата средства за устен превод при интервю или в административни процедури по ЗУБ (особено на непридружени непълнолетни); ще осигури ли Държавата средства за лекарства, лечение, храна и други разходи от жизнена необходимост за непридружените непълнолетни; ще осигури ли Държавата адекватно и справедливо заплащане на адвокатите, които поемат защитата на лица от тези уязвими групи. Понастоящем възнаграждението за представителство на лице/лица по чл. 25 от Закона за убежището и бежанците - малолетен или непълнолетен чужденец, търсещ или получил международна закрила, в производство пред Държавната агенция за бежанците е 120 лв. - за интервю, а за връчване на решението - 60 лв. Възнаграждението за представителство на лице/лица по чл. 25 от Закона за убежището и бежанците - малолетен или непълнолетен чужденец, търсещ или получил международна закрила, пред всички други административни органи, в т.ч. социални, здравни, образователни и други институции в Република България, е 50 лв. С нарочни указания Националното бюро за правна помощ ограничи възможността на адвокатите да бъде заплащано посещение с непълнолетното лице пред здравни, образователни и други институции само веднъж годишно в размер на 50 лв., което означава че всички други дейности на колегите адвокати остават неразплатени. Освен всичко друго те поемат разходи на децата бежанци за лекарства и други спешни нужди, за които държавата не се грижи.

Действащата в момента Наредба за заплащането на правната помощ предвижда трудът на адвокатите по дела за домашно насилие да бъде заплатен с възнаграждение в размер от 100 до 180 лв. за една съдебна инстанция, което е крайно недостатъчно и не може да осигури оказването на правна помощ от квалифицирани адвокати. Очевидно е, че държавата не би могла да разреши тежките социални проблеми в областта на домашното насилие без да осигури на адвокатите обучение и подобаващо заплащане, така както го прави спрямо прокурорите, съдиите и органите на МВР, работещи в тази материя.

Стои също въпросът извършило ли е Министерство на правосъдието анализ колко лица се очаква да бъдат гражданите на трети държави, които ще преминават годишно през процедурата по скрининг и какъв е очакваният обем на правната защита в тази връзка.

4. Ще предприеме ли Министърът на правосъдието мерки да публикува за обществено обсъждане проектът за изменение и допълнение на Наредбата за заплащане на правната помощ, който още през 2024г. беше предложен на

Министерството от създадената към същото министерство работна група, или други мерки за осъвременяване на несправедливите възнаграждения за адвокатска работа по НЗПП?

Наредбата за заплащане на правната помощ не е актуализирана съществено от десет години (от 2015г.), с едно изключение на незначително увеличаване на някои възнаграждения през 2021г. Дори увеличението на адвокатските възнаграждения в тази наредба от 2021г. не беше ефективно, тъй като се предвидиха минимални и максимални размери на всяко възнаграждение, които са изключително ниски. Не са редки случаите, в които НБПП намалява определените от адвокатските съвети възнаграждения или ги определя на минималната предвидена граница. Още повече, че обработването на отчетите за предоставена правна помощ, които са подадени от колегите адвокати и проверени от Адвокатския съвет своевременно, се бави изключително много от служителите на Националното бюро за правна помощ. За нас е очевидно, че Бюрото не разполага с достатъчно служители, които да извършват бързо проверката на отчети отново поради липса на достатъчно средства за администриране на правната помощ.

Към настоящия момент възнагражденията на адвокати за предоставена правна помощ по Наредбата за заплащане на правната помощ не съответстват дори на 1/10 от реално положения труд и дори не се доближават до минималните адвокатски възнаграждения, а още по-малко до пазарните такива. **Възнаграждението за консултация с цел постигане на споразумение е от 10 до 30 лв., за подготовка на документи за завеждане на дело от 15 до 80 лв., а за правен съвет – 30 лв. на час.**

Флагрантен пример за неадекватност на заплащането е възнаграждението за подготовка на документи за завеждане на дело, тъй като практиката показва, че тази подготовка отнема не по-малко от 10 часа и при прилагане на минималното почасово възнаграждение по чл.6, ал.1, т.12 от Наредба №1/2004г. от 120 лв./час, адвокатът би имал право на възнаграждение в размер на 1200 лв. без ДДС, а при прилагане на пазарна почасова ставка от около 250 лв./час това възнаграждение би било 2500 лв. без ДДС.

За процесуално представителство по граждански дела, Наредбата за заплащане на правната помощ предвижда масово възнаграждения от 50 до 180 лв., въпреки че реалната ангажираност на адвоката в каквото и да е съдебно производство в една инстанция е не по-малко от 30 часа, което при посочените по-горе почасови ставки би означавало минимално възнаграждение от 3600 лв. без ДДС и пазарно възнаграждение от поне 7500 лв. без ДДС. Същевременно съгласно наредбата възнагражденията са следните:

- по трудови дела за отмяна на уволнение или за възстановяване на работа, когато искът е предявен самостоятелно - от 50 до 180 лв., а по трудови дела с определен материален интерес - от 100 до 360 лв.;

- по дела за прекратяване на брак: по взаимно съгласие - от 80 до 180 лв.; по исков ред 360 лв.;

- за други неоценяеми искове - от 80 до 180 лв.;

- за дела за издръжка - от 50 до 150 лв.;

- за административни дела - от 100 до 240 лв., а по административни дела с материален интерес възнаграждението е от 100 до 360 лв.;

- по дела с определен материален интерес възнаграждението е от 100 до 360 лв.;

- по дела по Закона за закрила на детето е от 100 до 180 лв.;

- в производства по ЗЗНД - от 100 до 180 лв.;

- в производства по Закона за екстрадицията и европейската заповед за арест е от 80 до 150 лв.;

- в производства по ЗАНН - от 80 до 150 лв.

Доколкото възнаграждение в размер на 100/180 лв. не е достатъчно да заплати дори един час ангажираност на адвоката, независимо от отдадеността на колегите към това да защитават каузите на клиентите си и да осигурят защита на всяко лице, унизително ниските възнаграждения водят до практическа невъзможност на адвоката да отдели достатъчно време, да се квалифицира допълнително когато правната материя е специфична и дори до невъзможност да си покрие разходите за дейността.

Същевременно докато адвокатите в България получават за дейността си по предоставяне на правна помощ възнаграждение в размер на 30 лв./час и 80 лв. за дело, сравнителни анализи и доклади публикуват в табличен вид и данни за средния разход в държавите за една услуга по линия на правната помощ в периода 2012-2014г.: в Белгия средната цена на правна услуга по правната помощ е била 365 евро; във Финландия -809 евро; в Шотландия - 1122 паунда за граждански съд и 243 паунда за правен съвет; във Франция - 398 евро.

Въпреки, че дори съгласуваният от работната група проект за изменение на Наредбата за заплащане на ПП не отстранява проблемите във връзка със заплащане на правната помощ и размерите на възнагражденията, все пак нейното публикуване за обществено обсъждане и издаване, би било крачка напред в посока подобряване условията, при които работят адвокатите, предоставящи правна помощ.

Уважаеми господин Министър,

Уважаема госпожо Министър,

Безспорен е фактът, че нито гражданите се възползват ефективно от системата на правната помощ в България, нито адвокатите са мотивирани да предоставят такива правни услуги. Това се установява по категоричен начин от данните за броя искания за правна помощ и положителните решения по тях. През 2022г. в България има постановени 28 683 броя решения за правна помощ под формата на процесуално представителство по дела, 4630 броя консултации по националния телефон за правна помощ и едва 436 броя консултации в регионалните центрове за консултиране. Общият брой на подадените отчети за правна помощ са 30 234 броя. Спрямо населението на страната, процентът на отчетите за правна помощ е 0,0044%. За сравнение във Франция в периода 2010-2011г. е имало 912 191 уважени искания за правна помощ, в Англия е имало 2 283 000 случаи на предоставена правна помощ, в Холандия е имало 772 031 случаи на предоставена услуга за правна помощ и т.н. Спрямо населението на съответната страна за Франция съотношението между отчетите за предоставена правна помощ и гражданите е било 0,0136%, а в Холандия - 0,045%, или трикратно и четирикратно повече отколкото в България. В другите европейски държави има множество информационни пунктове, онлайн приложения за кандидатстване и разрешаване на правна помощ, информационни сайтове, листовки, горещи телефонни

линии (които се рекламират по всички медии) и най-вече адекватни възнаграждения на адвокатите, които предоставят тези услуги.

Проблемите в цялостния режим на предоставяне на правна помощ остават необсъдени в обществото и не са приоритет на държавата, независимо от задължението ѝ да осигури и гарантира правото на справедлив съдебен процес в гражданските и наказателните дела, както и при административно-правните производства, при които се засягат граждански права и отношения (Чл.6 от ЕКЗПЧОС). Гражданите остават с неправилното впечатление, че дебатът за правната помощ се доминира от правните професии и проблемът за заплащането на адвокатския труд. Този дебат повърхностно касае адекватното заплащане на адвокатите по линия на правната помощ, но в дълбочина е дебат за постигане на по-добър достъп до правосъдие за гражданите.

Предвид горното, Софийският адвокатски съвет очаква Вашето съдействие по поставените въпроси и провеждане на спешна среща по проблемите на правната помощ и заплащането на адвокатите, ангажирани с правна помощ. При липса на реакция от страна на компетентните държавни органи ще сезираме Министъра на правосъдието и Министъра на финансите с конкретни искания и ще заявим готовност за ефективни протестни действия.

Като част от настоящото редовно правителство, се надяваме Вие да бъдете носител на необходимата промяна и диалог с органите на адвокатските колегии.

София, 27.03.2025г.

С уважение: .

Софийската адвокатска колегия